

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України Дрозда Олексія Юрійовича на дисертаційне дослідження Щербака Артема Валерійовича «Публічне адміністрування в діяльності апарату суду», подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Ефективне здійснення правосуддя на всіх рівнях неможливе без належного його публічного адміністрування, що включає: організаційне забезпечення судової діяльності та управління кадровим складом судів. Водночас, на сьогодні Україна знаходиться в дуже важких умовах, проте поступово, але впевнено адміністративно-судова реформа триває. У зв'язку з чим, виникає потреба в удосконаленні адміністративного законодавства, зокрема в частині, що регулює правові засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду. Тому, актуальність теми дисертаційного дослідження Щербака А.В. не викликає сумнівів.

Підтвердженням актуальності даної наукової роботи також є, були і залишаються інтеграційні зобов'язання нашої держави. Так, наближення національного законодавства, в частині організації діяльності апарату суду, до європейських стандартів, успішно призведе до якісного здійснення правосуддя на всіх рівнях судової системи, та в подальшому позитивно вплине на розбудову демократичної та правової держави.

Про актуальність обраної теми дисертаційного дослідження Щербака А.В. свідчить також її **зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами.** Наукове дослідження виконано відповідно з урахуванням Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 20.05.2015 р. № 276, Стратегії розвитку правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 рр., затвердженої Указом Президента України від 11.06.2021 р. № 231/2021, та

Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції на період до 2025 р., затвердженої Указом Президента України від 11.08.2021 р. № 348/2021. Крім того, окремі частини дисертаційного дослідження виконані відповідно до Стратегії сталого розвитку судової системи на 2021-2025 роки, розробленої Комісією з питань правової реформи із залученням представників експертного середовища, та Стратегії розвитку суддівської освіти в Україні на 2021-2025 роки, що схвалена Протоколом Науково-методичної ради НСІПС від 18.12.2020 р. № 6. Водночас, дисертаційне дослідження виконано відповідно до загального Плану дій Україна–ЄС, затвердженого на засіданні Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС, що відбулося 21.02.2005 р. та Плану-графіку імплементації «Плану дій Україна–ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки» від 12 грудня 2001 р. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої Ради юридичного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України 21.10.2019 р.

Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими. При їх обґрунтуванні використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, законодавство України, законодавство інших держав та міжнародно-правові акти; загальний перелік використаних джерел складає 234 найменувань.

План роботи обумовлений змістом і логікою дослідження та охоплює основні проблеми удосконалення публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Заслуговує схвалення визначення Щербаком А.В. *мети* його наукового доробку у якості комплексного дослідження теоретико-методологічних засад та організації публічного адміністрування відповідно до обраного об'єкта – апарату суду, як юридичного так і соціального явища в адміністративному праві». В

цьому контексті цілком виправданими є задачі, які дисертант поставив для досягнення вказаної мети.

Відповідає встановленим вимогам та не викликає заперечень *предмет* дослідження – публічне адміністрування в діяльності апарату суду.

Висновки до розділів та загальні висновки відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок.

Аналіз рецензованої дисертації дозволяє стверджувати, що в результаті проведеного дослідження дисертант досягнув визначеної мети та дав відповіді на поставлені задачі. При цьому, сформульовані висновки і пропозиції є достатньо аргументовані та оригінальні, відповідають вимогам сьогодення і можуть бути застосовані на практиці.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень. Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших комплексних досліджень публічного адміністрування в діяльності апарату суду, відповідного правового регулювання й практичної реалізації.

Зокрема, не можна не погодитись із твердженням автора про те, що на сьогодні існує проблематика у досліджуваній сфері, яка полягає у невизначеності на загальнодержавному рівні поняття публічне адміністрування в діяльності апарату суду.

Так, автор у дисертаційному дослідженні запропонував теоретичне визначення поняття «публічного адміністрування в діяльності апарату суду», під яким запропонував розуміти складну, багатогранну й злагоджену роботу судової влади, яка здійснює управління організаційної діяльності суду для створення належних умов його ефективної роботи через апарат суду та його структурні підрозділи, з метою забезпечення реалізації права громадян на справедливе правосуддя.

Також, Щербак А.В. доволі вдало запропонував комплексний підхід до дослідження механізму публічного адміністрування в діяльності апарату суду, який на його думку ґрунтується на структурно-функціональному та структурно-організаційному підходах дослідження, що дозволило сформулювати авторську систематизацію організаційно-правових засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду, до яких було віднесено систему нормативних та індивідуальних актів, які регламентують основи публічного адміністрування в діяльності апарату суду та є основами для належного відправлення правосуддя. Довів, що організаційні та інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду формують якісну організаційну структуру апарату суду, з відповідним правовим врегулюванням, який сприяє ефективній реалізації завдань і функцій апарату суду, які, насамперед, полягають у належному організаційному забезпеченні: повної, публічної, своєчасної та незалежної діяльності суду задля реалізації справедливого правосуддя; необхідних й достатніх умов для реалізації прав та обов'язків учасниками судового процесу, діяльності суду й належних умов для роботи суддів, працівників суду та перебування у суді громадян.

Наукова обґрунтованість результатів проведених здобувачем досліджень. Сформульовані в дисертації та публікаціях дисертанта (наукових статтях, тезах наукових доповідей) наукові положення, висновки, рекомендації в цілому є обґрунтованими і переконливими. Їх теоретичний фундамент становлять наукові положення сформульовані вченими в рамках теорії держави і права, адміністративного права і процесу, європейського та міжнародного права та інших галузей. Вони ґрунтуються на чинному вітчизняному і зарубіжному законодавстві (останнє використовувалось для порівняння та вдосконалення), міжнародних актах, на певній емпіричній основі.

Окрему увагу слід звернути на **апробацію** результатів дисертаційного дослідження, які доповідались та обговорювались на міжнародних наукових

конференціях. Положення, які містяться в дисертації, повно і всебічно викладені у чотирьох наукових публікаціях, із них: три статті у фахових виданнях України, перелік яких затверджено МОН України; одна – в науковому виданні іншої держави та п'ять тез наукових доповідей.

Структура дисертації ґрунтується на комплексному підході щодо дослідження правових засад публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Робота містить анотацію, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, що мають дев'ять підрозділів, список використаних джерел (234 найменувань) і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 203 сторінки.

Нормативну основу дисертації складають закони України, підзаконні нормативно-правові акти Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої та судової влади та органів місцевого самоврядування, міжнародно-правові акти, європейські стандарти, що визначають правові засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. *Мета дисертаційного дослідження* полягає у комплексному дослідженні теоретико-методологічних засад та організації публічного адміністрування відповідно до обраного об'єкта – апарату суду, як юридичного так і соціального явища в адміністративному праві.

Мета розкривається шляхом постановки наступних науково-дослідницьких завдань:

- розкрити сутність та особливості публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- провести комплексне дослідження форм та методів публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

- визначити функції та принципи публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- проаналізувати загальну характеристику вітчизняного законодавства у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду та виокремити його основні проблемні аспекти;
- дослідити організаційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- проаналізувати інституційні засади публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- проаналізувати європейський досвід публічного адміністрування в діяльності апарату суду з метою його подальшого впровадження у вітчизняне законодавство в умовах євроінтеграції;
- розкрити етичні стандарти публічного адміністрування в діяльності апарату суду;
- виявити існуючі недоліки та запропонувати зміни до чинного законодавства України у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду з метою усунення прогалин та правових колізій в досліджуваній сфері.

Для досягнення поставленої мети та реалізації задач дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання державно-правових явищ. Для виявлення впливу конкретних умов на структуру системи публічного адміністрування в діяльності апарату суду, форм, функцій та принципів, властивих компонентам системи публічного адміністрування апарату суду, а також взаємозв'язків між формами і методами з іншими правовими явищами, такими як інституційні засади та етичні стандарти публічного адміністрування в діяльності апарату суду, в основу роботи було покладено системно-структурний метод.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони мають науково-теоретичний та практичний інтерес, можуть бути використанні у:

науково-дослідній сфері – як підґрунтя щодо подальших наукових розробок із досліджуваної проблематики (акт впровадження Національного університету біоресурсів і природокористування України);

правотворчій діяльності – сформульовані висновки і пропозиції можуть бути враховані при подальшому вдосконаленні чинного законодавства щодо публічного адміністрування в діяльності апарату суду;

правозастосовній діяльності – для покращення діяльності апаратів судів (акт впровадження Голосіївського районного суду міста Києва);

навчальному процесі – під час викладання дисциплін «Судові та правоохоронні органи України» й підготовки відповідних навчально-методичних матеріалів та науково-дослідній діяльності (акти впровадження Національного університету біоресурсів і природокористування України).

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Зрозуміло, що не з усіма науковими положеннями і висновками, які викладені в дисертації, можна беззастережно погодитись. Деякі з них є дискусійними або характеризуються недостатньою аргументованістю та обґрунтованістю. Зокрема, варто звернути увагу на такі дискусійні аспекти досліджуваної проблематики, висловити власні міркування та побажання з цього приводу:

1. Такою, що потребує додаткового пояснення та обґрунтування, є пропозиція автора щодо вдосконалення норм адміністративно-процедурного права, що регулюють діяльність апарату суду. Зокрема дисертант наголошує на необхідності розробки та ухвалення «Адміністративного процедурного кодексу України працівників суду», що має суттєво спростити процес отримання адміністративних послуг суду їх користувачами. Водночас, ані у тексті дисертації, ані у додатках Щербак А.В. не наводить навіть приблизної структури такого кодексу, а також не моделює позитивні наслідки його прийняття.

2. На с. 149-150 дисертаційного дослідження автор наводить аргументацію на користь доцільності розробки та ухвалення ще одного нормативно-правового акту – Кодексу публічного управління та адміністрування судових органів України, нормами якого, серед іншого, врегульовувалася б діяльність такого структурного підрозділу суду, як його апарат. Оскільки дисертант пропонує об'єднати цей кодекс з вищезазначеним «Адміністративним процедурним кодексом України працівників суду» у єдиний процедурний норматив у вигляді декількох нормативно-правових актів, виникає необхідність у наведенні додаткових пояснень щодо доцільності та практичної необхідності такої пропозиції.

3. Аналізуючи європейські стандарти у сфері професійної етики працівників апарату суду, дисертанту варто було б оформити своє порівняльне дослідження у вигляді конкретних змін до діючого національного законодавства, що значно підвищило б практичну цінність проведеного ним дослідження міжнародного і зарубіжного досвіду в цій сфері.

4. На сторінках 142-143 дисертаційного дослідження автор наголошує, що «етична поведінка відзначається уявленнями про загальні вимоги щодо дотримання професійної етики, тому регламентування правил етичної поведінки покликане сприяти запобіганню вчиненню *корупційних та інших правопорушень*». Водночас, надаючи таку характеристику порушенням правил етичної поведінки працівниками апарату суду, дисертанту більш доцільно було б керуватись загальноприйнятним науковим і законодавчим підходом, згідно якого недотримання професійної етики у цілому трактується передусім як дисциплінарне порушення і класифікується не як власне «корупційне правопорушення», а як «правопорушення, пов'язане з корупцією».

5. В рамках характеристики особливостей правового статусу працівників апарату суду, дисертант на сторінках 106-107 та 111-112 проводить детальний аналіз структури підрозділів, визначає статус кожної посади апарату суду,

наводить проблеми, які мають місце у цій сфері. Однак, незважаючи на такий детальний аналіз, дисертант не достатньо уваги приділяє формулюванню пропозицій, спрямованих на удосконалення нормативного визначення переліку посад цієї професії із встановленням гарантій матеріального забезпечення та соціального захисту. Водночас, розширення таких гарантій в подальшому могло б суттєво підвищити інтерес до цієї професії серед молодих фахівців, а також зменшити відтік кадрів з професійним досвідом, а відтак, забезпечити підвищення ефективності роботи не лише апаратів суду, а й судової системи у цілому.

6. У підрозділі 3.1 дисертант детально аналізує міжнародний досвід у сфері публічного адміністрування в діяльності апарату суду, а саме, досвід Австрії. Серед іншого, визначає досить прогресивні здобутки цієї країни, у межах досліджуваної проблематики, зокрема, стосовно статусу, прав, пільг і привілеїв працівників апарату суду, які доцільно було б імплементувати в національну правову систему під час удосконалення відповідного напряму кадрового забезпечення судової гілки влади. Відтак, дисертанту варто було б узагальнити всі зроблені ним висновки та оформити їх у вигляді конкретних змін до чинного законодавства, що суттєво підвищило б практичну цінність проведеного ним дослідження.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що наведені вище критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань, певної неповноти та непослідовності розгляду окремих положень дисертації і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення, містить наукові висновки, нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання, що полягає у визначенні адміністративно-правових засад публічного адміністрування в діяльності суду.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертація Щербака Артема Валерійовича «Публічне адміністрування в

діяльності апарату суду» за актуальністю, ступенем новизни представлених результатів, їх наукової обґрунтованості, повноти викладення в опублікованих наукових працях, рівнем виконання поставленого наукового завдання та володіння методологією наукової діяльності відповідає вимогам, які висуваються до дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація відповідає галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року №261 (зі змінами), наказу МОН України №40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а її автор – Щербак Артем Валерійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**професор кафедри поліцейського права,
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України**

Олексій ДРОЗД

